

Xi Sheng-yan
Yue Li-feng
Qian Lin-chao

Tradycyjna medycyna chińska. Fundamenty praktyki klinicznej

diagnozowanie ◦ leczenie ◦ analiza przypadków

GALAKTYKA

Xi Sheng-yan
Yue Li-feng
Qian Lin-chao

Tradycyjna medycyna chińska. Fundamenty praktyki klinicznej

diagnozowanie • leczenie • analiza przypadków

Przekład:

Anna Czarzasta
Marta Nizioł-Wojniusz
Iwona Pręciuk
Joanna Reszka

G A L A K T Y K A

Zalecenia zawarte w niniejszej publikacji zostały opracowane z zachowaniem największej staranności, nie mają one jednak na celu zastępowania fachowej opieki medycznej lub zmiany terapii medycznej zalecanej przez specjalistę. W przypadku konkretnych problemów zdrowotnych zawsze udaj się po poradę do specjalisty. Wydawca nie odpowiada za niekorzystne skutki, jakie mogą się pojawić w konsekwencji skorzystania z rad czy informacji omawianych lub sugerowanych w niniejszej książce.

Choć autorzy i wydawca dołożyli wszelkich starań, aby zawarte w tej książce informacje były rzetelne i kompletne, nie ponoszą oni żadnej odpowiedzialności za mogące pojawić się błędy, nieścisłości, przeoczenia lub niezgodności.

Tytuł oryginalny: *Essentials for Clinical Practice with Traditional Chinese Medicine*

Copyright © 2015 by People's Medical Publishing House Co., Ltd.

Originally published in the English language by People's Medical Publishing House Co., Ltd., No. 19 Panjiayuan Nanli Chaoyang District, Beijing 100021, The People's Republic of China

Wydanie oryginalne opublikowało w języku angielskim wydawnictwo People's Medical Publishing House Co., Ltd., no.19 Panjiayuan Nanli Chaoyang District, Beijing 100021, Chiny

All rights reserved. Wszelkie prawa zastrzeżone.

WYDANIE POLSKIE:

Copyright © for the Polish edition: Galaktyka Sp. z o.o., Łódź 2019

90-644 Łódź, ul. Żeligowskiego 35/37

tel. +42 639 50 18, 639 50 19, tel./fax 639 50 17

e-mail: info@galaktyka.com.pl; sekretariat@galaktyka.com.pl

www.galaktyka.com.pl

ISBN: 978-83-7579-726-8

Konsultacja: Marta Markowska, Mariusz Giżycki

Redakcja: Aneta Wieczorek

Redakcja techniczna: Renata Kozłowska

Korekta: Monika Ulatowska

Redaktor prowadzący: Marek Janiak

Projekt okładki: Artur Nowakowski

Skład: Garamond

Druk: READ ME

Pełna informacja o ofercie i planach wydawniczych:

www.galaktyka.com.pl

info@galaktyka.com.pl; sekretariat@galaktyka.com.pl

Zapraszamy!

Wszelkie prawa zastrzeżone. Bez pisemnej zgody wydawcy książka ta nie może być powielana ani w częściach, ani w całości. Nie może też być reprodukowana, przechowywana i przetwarzana z zastosowaniem jakichkolwiek środków elektronicznych, mechanicznych, fotokopiarskich, nagrywających i innych.

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktorzy naczelni

- Xi Sheng-yan** (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Yue Li-feng (Beijing University of Chinese Medicine Dongzhimen Hospital, Beijing, China)
Qian Lin-chao (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)

Zastępcy redaktorów naczelnych

- Wen Lei** (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Jiang Xue-qiang (Hubei University of Medicine Dongfeng Hospital, Shiyan, China)
Wang Juan (Beijing University of Chinese Medicine, Beijing, China)
Chai Hua (Beijing Shijingshan District Hospital of Traditional Chinese Medicine, Beijing, China)
Qian Jiang (The 175th Hospital of People's Liberation Army, Zhangzhou, China)
Chuang Hsin Shiu (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)

Autorzy

- Jiang Xue-qiang** (Hubei University of Medicine Dongfeng Hospital, Shiyan, China)
Jiang Sheng-fang (Hubei University of Medicine People's Hospital, Shiyan, China)
Yue Li-feng (Beijing University of Chinese Medicine Dongzhimen Hospital, Beijing, China)
Wang Juan (Beijing University of Chinese Medicine, Beijing, China)
Dou Xiao-ni (Beijing Shijingshan Hospital, Beijing, China)
Wang Jia-jia (Capital Medical University, Beijing, China)
Chai Hua (Beijing Shijingshan District Hospital of Traditional Chinese Medicine, Beijing, China)
Xu Tian-chao (The General Hospital of Shenyang Military Command, Shenyang, China)
Fang Zhi-jun (Changyang Tujia Autonomous District People's Hospital, Yichang, China)
Zou Jie (Wuhan Institute of Dermatology and Venereology, Wuhan, China)
Yang Yu-lan (The People's Hospital of Nan'an District, Chongqing, China)
Chen Yi-qin (The People's Hospital of Nanchuan District, Chongqing, China)
Wei Qi-zhi (Xiamen Hospital of Traditional Chinese Medicine, Xiamen, China)
Chen Xin-chao (Xiamen Xian Yue Hospital, Xiamen, China)
Chen Li-feng (Xiamen Hospital of Traditional Chinese Medicine, Xiamen, China)
Zhang Qiu-ping (Xiamen Hospital of Traditional Chinese Medicine, Xiamen, China)
Wu Shi-fu (Xiamen Hospital of Traditional Chinese Medicine, Xiamen, China)
Xi Sheng-yan (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Qian Lin-chao (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)

- NG Sheau Lui (Sarawak Chinese Medicine Association, Kuching, Malaysia)
Lai See Hong (Penang Chinese Medical Research Institute, Penang, Malaysia)
Chuang Hsin Shiu (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Qian Jiang (The 175th Hospital of People's Liberation Army, Zhangzhou, China)
Wen Lei (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Tong Hai-ying (Beijing University of Chinese Medicine, Beijing, China)
Qian Xiao-yan (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Chuang Yao Chen (Kiang Wu Nursing College of Macau, Macau, China)
Yue Guang-xin (China Academy of Chinese Medical Sciences, Beijing, China)
Lu Xiu-li (Peking University Shougang Hospital, Beijing, China)
Yang Ying (Inner Mongolia Medical University, Hohhot, China)
Wang Da-wei (China Tibetology Research Center Beijing Tibetan Hospital, Beijing, China)
Zhao Hui (China Academy of Chinese Medical Sciences, Beijing, China)
Xu Jiang-qin (Xiamen University College of Foreign Languages and Cultures, Xiamen, China)
Lu Da-wei (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Cheng Yao (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Shi Meng-meng (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Peng Ying (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Zhao Yu-fang (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Peng Li (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
He Kuan-qi (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Xia Zhi-bo (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Lai Peng-hua (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)
Li Peng-cheng (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)

Recenzenci

- Zhao Jing-hua (Hubei Minzu University School of Traditional Chinese Medicine, Enshi, China)
Jia De-xian (Beijing University of Chinese Medicine International School, Beijing, China)
Wang Yan-hui (Xiamen University Medical College, Xiamen, China)

Korekta językowa wersji angielskiej

dr Christopher Hemady (M.D.)

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY, RUTYNOWE BADANIA I LECZENIE
POWSZECHNIE WYSTĘPUJĄCYCH CHORÓB ZA POMOCĄ TMCH

ROZDZIAŁ 1

CHOROBY WEWNĘTRZNE W UJĘCIU TMCH

Przeziębienie	3
Choroba sezonowa wywołana gorącym wiatrem	5
Choroba sezonowa latem	9
Choroba sezonowa wywołana gorącą wilgocią	12
Malaria.....	14
Kaszel.....	16
Astma.....	18
Ropień płuc.....	21
Rozedma płuc	23
Gruźlica płuc.....	25
Atrofia płuc	27
Zapalenie zatok	28
Alergiczny nieżyt nosa	31
Niedrożność nosa.....	33
Suchość w nosie	35
Zablokowanie gardła	37
Chrypka	39
Wymioty	42
Ból żołądka	44
Zablokowanie i pełność w nadbrzuszu (syndrom <i>pi</i>).....	47
Ból brzucha	50
Czkawka	52
Dysfagia	54
Dyzenteria.....	55
Biegunka	58
Zaparcia	60
Ból obszaru przedsercowego.....	62
Palpitacje.....	63
Zawroty głowy	65
Bezsenna	67
Słaba pamięć	69

Udar	70
Demencja	73
Psychoza maniakalno-depresyjna	76
Depresja	78
Padaczka	80
Utrata przytomności	82
Ból okolicy podżebrowej	84
Żółtaczką	86
Bębnica	88
Akumulacja-nagromadzenie (<i>jī jù</i>)	91
Obrzęki	93
Bezmoc i wymioty (<i>guān gé</i>)	96
Stranguria (bolesne oddawanie moczu)	98
Zablokowanie oddawania moczu z oddawaniem moczu kropelkami	102
Chłonkomocz	104
Lumbago	105
Wypływ nasienia	107
Impotencja	109
Szumy uszne i głuchota	111
Ból głowy	113
Otyłość	115
Chorobliwe pocenie się	117
Wyniszczające pragnienie	119
Zawieszone płyny	122
Wole	124
Przewlekłe choroby wyniszczające	126
Gorączka wywołana „uszkodzeniem wewnętrznym”	129
Krwawienia	131
Zespół zwiótczenia	135
Ból stawów (syndrom <i>bi</i>)	136
Drżenie	139
Drgawki	141
Nowotwory	143
Ból nowotworowy	147

ROZDZIAŁ 2

CHOROBY GINEKOLOGICZNE W UJĘCIU TMCH

Przyspieszona miesiączka	151
Opóźniona miesiączka	152
Nieregularny cykl miesięczkowy	155
Krwotok miesięczkowy	156
Skąpa menstruacja	158
Długotrwała miesiączka	160
Plamienia między miesiączkami	162
Nadmierne krwawienia miesięczkowe i plamienia	163
Dodatek: Nieprawidłowe krwawienia maciczne (bezowulacyjne i owulacyjne krwawienia czynnościowe)	166
Brak miesiączki	170
Dodatek: Zespół policystycznych jajników	173
Bolesne miesiączkowanie	175

Dodatek: Endometrioza	177
Wymioty fusowate i krwawienia z nosa podczas miesiączki.....	180
Biegunka podczas miesiączki	181
Owrzodzenie jamy ustnej podczas miesiączki.....	183
Pokrzywka podczas miesiączki.....	184
Zawroty głowy podczas miesiączki.....	185
Obrzęk podczas miesiączki	186
Gorączka podczas miesiączki	187
Miesiączkowy ból głowy.....	189
Uogólniony ból w czasie miesiączki.....	190
Miesiączkowy rozpierający ból piersi.....	191
Zmienne nastroje podczas miesiączki	193
Zaburzenia menopauzalne.....	195
Krwawienia pomenopauzalne.....	197
Osteoporoza u kobiet w czasie menopauzy	198
Upławy.....	200
Poranne mdłości.....	202
Bóle brzucha w czasie ciąży	204
Dodatek: Ciąża pozamaciczna	205
Krwawienie z pochwy w czasie ciąży	208
Zagrożenie poronieniem	209
Nawykowe poronienia	212
Opóźniony rozwój płodu	213
Nieprawidłowe ułożenie płodu	215
Dystocja	216
Zatrzymanie łożyska	217
Zatrzymanie obumarłego płodu	218
Ciąża przedłużająca się	219
Obrzęki w trakcie ciąży.....	221
Zawroty głowy w ciąży	222
Rzucawka porodowa.....	223
Rozdrażnienie w czasie ciąży	224
Kaszel w czasie ciąży	225
Utрудnione oddawanie moczu w ciąży	227
Ciążowe zablokowanie oddawania moczu.....	228
Anemia ciążowa	229
Świąd ciążowy.....	230
Poporodowe omdlenie spowodowane anemią.....	232
Poporodowy ból brzucha	233
Gorączka połogowa	234
Poporodowy ból ciała	237
Drgawki poporodowe	238
Długotrwałe obfite odchody połogowe	239
Zaparcie połogowe	240
Poporodowe zatrzymanie moczu.....	242
Poporodowe częste oddawanie i nietrzymanie moczu	243
Depresja poporodowa	244
Poporodowe silne krwawienia maciczne.....	245
Poporodowe spontaniczne pocenie się oraz nocne poty	246
Poporodowe zaburzenia laktacji.....	247

Mlekokot poporodowy	249
Dodatek: Terapia ziołowa w zatrzymaniu laktacji.....	250
Bezpłodność.....	250
Nagromadzenia i konglomeracje (<i>zhēng jiǎ</i>).....	253
Wypadanie macicy	254
Wzburzenie wewnętrzne	256
Świąd pochwy	257
Owrzodzenie sromu	258
Gazy pochwowe.....	259
Zimno zewnętrznych narządów płciowych.....	260
Stan zapalny narządów miednicy mniejszej.....	262
Następstwa stanów zapalnych narządów miednicy mniejszej.....	263
Zespół przedwczesnego wygasania czynności jajników	266
Hiperprolaktynemia.....	268

ROZDZIAŁ 3

PEDIATRIA W UJĘCIU TMCH

Przeziębienie dziecięce	269
Dziecięce zapalenie płuc	272
Kaszel dziecięcy.....	275
Astma u dzieci.....	278
Nawracające infekcje dróg oddechowych u dzieci.....	281
Pleśniawka	283
Afty u dzieci.....	285
Dziecięce zapalenie migdałków podniebiennych	287
Nieżyt żołądka u dzieci	290
Biegunka dziecięca	293
Awersja do jedzenia	296
Nagromadzenie i zastój pokarmu	300
Niedożywienie dziecięce	302
Dziecięca anemia wywołana niedoborem żelaza w pokarmie.....	306
Wirusowe zapalenie mięśnia sercowego u dzieci.....	309
Mózgowe porażenie dziecięce	312
Zespół nadpobudliwości dzieci	317
Zespół Tourette'a	319
Drgawki dziecięce	322
Ostre kłębuszkowe zapalenie nerek.....	325
Zespół nercycowy	329
Infekcja dróg moczowych.....	333
Moczenie się.....	336
Przedwczesne dojrzewanie	338
Krzywica	340
Trudności w aklimatyzowaniu się dzieci latem	341
Odra.....	342
Różyczka	346
Szkarlatyna.....	348
Ospa wietrzna	350
Choroba dłoni, stóp i jamy ustnej	352
Świnka	355
Zakaźne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	357

Zakaźne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych typu B u dzieci.....	359
Krztusiec	362
Piorunująca dyzenteria u dzieci.....	364
Zespół nabytego niedoboru odporności u dzieci.....	366
Glistnica.....	369
Owsica	371
Tasiemczyca.....	372
Żółtaczka noworodków	373
Oslabienie noworodkowe	375
Stwardnienie skóry u noworodków	377
Posocznica noworodków.....	378
Skórno-słuzówkowy zespół węzłów chłonnych	380
Plamica rzekomo anafilaktyczna	381
Płacz nocny.....	384

ROZDZIAŁ 4

CHOROBY ZEWNĘTRZNE W UJĘCIU TMCH

Czyraki.....	387
Czyraki głęboko zakorzenione	389
Ropnie.....	393
Ropowica	395
Głęboko zakorzenione karbunkuły.....	397
Róża	400
Ropnie mnogie.....	402
Skrofuły na szyi.....	403
Przetoka	405
Płynący śluz (gruźlica kości i stawów).....	406
Odleżyny.....	407
Zapalenie tarczycy	409
Ostre zapalenie piersi	410
Zapalenie komórek plazmatycznych piersi	412
Guzki w piersiach.....	413
Przerost piersi.....	414
Włókniaki w piersiach	416
Krwawienie z sutka	417
Gorące afty.....	418
Rany strunowatego węża (półpasiec).....	419
Rana żółtej wody (liszajec).....	421
Rana gorącego wiatru	422
Grzybica.....	423
Świerzb.....	425
Choroba kociego oka	426
Egzema.....	428
Dodatek: Egzema niemowlęca	430
Kontaktowe zapalenie skóry	431
Wysypka polekowa	433
Trądzik	434
Wykwity pokrzywkowe	436
Łuszczyca	439
Bielactwo	441

Nos alkoholowy	443
Brodawki.....	444
Świąd wywołany wiatrem	445
Syndrom wijącego się pędu tykwy (rumień guzowaty).....	447
Zaleganie przetrwałej wilgoci (świerzbączka guzkowa)	449
Liszaj przypominający skórę wołu	450
Syndrom zablokowania skóry	451
Syndrom zablokowania mięśni i tkanki podskórnej	453
Łysienie łojotokowe	455
Łysienie plackowate	457
Łojotokowe zapalenie skóry twarzy	459
Ostuda.....	460
Toczeń rumieniowaty	462
Opryszczka narządów płciowych	464
Hemoroidy	466
Dodatek: Szczelina odbytu.....	469
Wypadanie odbytnicy	470
Kamica pęcherzyka żółciowego.....	472
Zablokowanie jelit	474
Ropień jelit.....	476
Kamica moczowa	477
Zapalenie gruczołu krokowego.....	479
Przerost gruczołu krokowego	481
Zapalenie zakrzepowe żył	482
Głęboko zakorzenione ropnie martwicze (gangrena palców).....	484
Odmrożenia	486
Oparzenia.....	487

CZĘŚĆ II

DODATKI

DODATEK 1

OGÓLNE WPROWADZENIE DO LITERATURY Z ZAKRESU TRADYCYJNEJ MEDYCYNY CHIŃSKIEJ.....	493
--	-----

DODATEK 2

ŹRÓDŁA POCHODZENIA I SKŁAD RECEPTUR WYMIENIONYCH W TEKŚCIE	517
--	-----

BIBLIOGRAFIA	589
---------------------------	-----

INDEKS 1

NAZWY FORMUŁ W ZAPISIE PINYIN I JĘZYKU POLSKIM	593
--	-----

INDEKS 2

NAZWY FORMUŁ W ZAPISIE PINYIN I JĘZYKU POLSKIM	605
--	-----

INDEKS 3

CHOROBY I SYNDROMY	617
--------------------------	-----

Ból głowy

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

1. Ból umiejscowiony w obszarze czaszkowym jest syndromem pierwotnym.
2. W medycynie zachodniej dolegliwość tę powszechnie obserwuje się w przypadkach zapalenia zatok, neuralgii nerwu trójdzielnego, nerwobólów potylicznych, nadciśnienia, miażdżycy, anemii, nerwicy, bólów nerwowo-naczyniowych, zespołu po wstrząsie mózgu z głównym objawem, jakim jest ból w obrębie czaszki.

DODATKOWE BADANIA

1. Rutynowe badania krwi, moczu i stolca.
2. Badanie rechoencefalograficzne (REG).
3. W zależności od stanu pacjenta: rentgen głowy, badanie angiograficzne mózgu, tomografia komputerowa głowy (CT), jeśli konieczne, oraz elektroencefalogram (EEG) i badanie płynu rdzeniowo-mózgowego.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.61)

Tabela 1.61. Leczenie bólu głowy oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Ból głowy wywołany wiatrem i zimnem	ból głowy z uczuciem obejmowania i skurczu, ból rozciąga się na kark i plecy, nasila się pod wpływem zimnego wiatru, uczucie, jakby głowa była ściśnięta, awersja do zimna, ból w kończynach, brak pragnienia, zablokowanie nosa, wydzielina z nosa	cienki i biały nalot	unoszący się lub unoszący się i napięty	rozproszyc wiatr i zimno	proszek z mieszanki herbaty zielonej i korzenia marchwicy (<i>chuan xiong cha tiao san</i>) (zmodyfikowany)
Ból głowy wywołany wiatrem i gorącem	rozpierający ból w głowie, nawet wrażenie pękającej głowy, gorączka, awersja do wiatru, zaczerwieniona cera i oczy, pragnienie z chęcią picia, kaszel i ból gardła	czerwony język z żółtym nalotem	unoszący się i szybki	rozproszyc wiatr i oczyścić gorąco	wywar z marchwicą, korzeniem arcydzięgla chińskiego i gipsem (<i>xiong zhi shi gao tang</i>) (zmodyfikowany)
Ból głowy wywołany wilgocią i wiatrem	ból głowy z uczuciem, jakby głowa była ściśnięta, uczucie znużenia i ciężkości w kończynach, jadłowstręt, ucisk w klatce piersiowej, trudności w oddawaniu moczu lub luźne stolce	biały i tłusty nalot	rozmoknięty	rozproszyc patogeny wiatr i przełamać wilgoć	wywar z notopterygią przełamujący wilgoć (<i>qiang huo sheng shi tang</i>) (zmodyfikowany)
Ból głowy wywołany mętym śluzem	ból głowy z uczuciem zawrotów głowy i ciężkością; pełność i ucisk w klatce piersiowej i jamie brzusznej, nudności i wymiotowanie śluzem oraz wyciekanie śliny, słaby apetyt, częste zawroty głowy	biały i tłusty nalot	ślizgający lub strunowaty i ślizgający	rozproszyc śluz, aby zatrzymać zbuntowane <i>qi</i>	wywar z pinelią, kłączem atraktyloda wielkogławkowego i gastrodią (<i>ban xia bai zhu tian ma tang</i>) (zmodyfikowany)
Ból głowy wywołany wznoszącym się <i>yang</i> wątroby	ból głowy z zawrotami głowy, nawet ból pulsujący po obu stronach głowy oraz obejmujący wierzchołek głowy, rozdrażnienie i pobudzenie, skłonność do gniewu, niepokój podczas snu w nocy, zaczerwieniona cera, gorzki smak w ustach lub ból w nadbrzuszu	czerwony język z cienkim i żółtym nalotem	strunowaty silny	stłumić nadaktywną wątrobę i uspokoić <i>yang</i>	wywar z gastrodią i czepotą (<i>tian ma gou teng yin</i>) (zmodyfikowany)

Tabela 1.61. Leczenie bólu głowy oparte na rozróżnieniu syndromów (cd.)

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Ból głowy wywołany zastojem krwi	ból głowy trwający przez dłuższy czas bez przyczyny, ból umiejscowiony, kłujący jak szydłem, nasila się w nocy lub ból w następstwie urazu	język purpurowy, ciemny lub z plamami zastoinowymi	nitkowaty i szorstki	pobudzić krew i rozproszyć zastój	wywar odblokowujący otwory zmysłów i pobudzający krew (<i>tong qiao huo xue tang</i>) (zmodyfikowany)
Ból głowy wywołany niedoborem krwi	ból głowy z uczuciem zawrotów głowy, zamazane widzenie, pogarszające się pod wpływem przemęczenia, palpacje i bezsenność, zmęczenie psychiczne, brak siły, matowa cera i niepokój podczas snu w nocy	blady język z cienkim i białym nalotem	nitkowaty, słaby i bez siły	odżywić <i>yin</i> i krew	wywar z czterech składników, formuła rozszerzona (<i>jia wei si wu tang</i>) (zmodyfikowany)
Ból głowy wywołany niedoborem nerek	ból głowy z uczuciem pustki w głowie, często współwystępują zawroty głowy i szumy uszne, ból w łędźwiach i zmęczenie psychiczne, nasieniok lub upławy	czerwony język z lekким nalotem	głęboki, nitkowaty i bez siły	pobudzić nerki, aby uzupełnić esencję nerek	większy wywar odżywiający źródłowe <i>qi</i> (<i>da bu yuan jian</i>) (zmodyfikowany)

SZYBKIE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- 10 g *rhizoma Chuanxiong* (*chuan xiong*) i 10 g *fructus Vitis* (*man jing zi*). Z podanych ziół przygotować wywar i przyjmować go doustnie. Wskazane w leczeniu bólu głowy wywołanego patogennym wiatrem.
- 10 g *flos Chrysanthemi* (*ju hua*) i 10 g *semen Cassiae* (*jue ming zi*). Parzyć podane zioła we wrzącej wodzie przez kilka minut i wypić jak herbatę lub przygotować wywar z 30 g *spica Prunellae* (*xia ku cao*) i przyjmować go doustnie. Oba leki są wskazane w leczeniu bólu głowy wywołanego przez wznoszące się nadaktywne *yang* wątroby.
- 3 g *radix Aconiti praeparata* (*zhi chuan wu*), 3 g *radix Aconiti kusnezoffii praeparata* (*zhi cao wu*), 18 g *radix Angelicae Dahuricae* (*bai zhi*), 18 g *Bombyx batryticatus* (*jiang can*) i 10 g surowych *radix et rhizoma Glycyrrhizae* (*sheng gan cao*). Zmieszać podane zioła na drobny proszek, następnie podzielić go na 6 części. Zażywać 1 część dziennie, podzieloną na 3 porcje, i popijać zieloną herbatą. Wskazane w leczeniu uporczywego bólu głowy wywołanego wiatrem i zimnem.
- 3 g *rhizoma Typhonii* (*bai fu zi*). Zmieszać zioło na drobny proszek, następnie dodać do niego 15 g *bulbus Allii fistulosi* (*cong bai*), utrzeć składniki do konsystencji błota. Uformować z masy kulkę wielkości ziarna soi, następnie na godzinę umieścić ją na punkcie *tai yang* (EX-HN 5) po stronie występowania bólu. Wskazane w leczeniu migreny.

2. Terapia akupunkturą

- Wybrać następujące punkty akupunkturowe: *yin tang* (EX-HN 3), *he gu* (JG 4), *nei ting* (Ż 44), *shang xing* (DU 23), *yang bai* (PŻ 14) i *cuan zhu* (PM 2). Wskazane w leczeniu czołowego bólu głowy.
- Wybrać następujące punkty akupunkturowe: *tai yang* (EX-HN 5), *zu lin qi* (PŻ 41), *si zhu kong* (SJ 23), *jiao sun* (SJ 20), *shuai gu* (PŻ 8), *feng chi* (PŻ 20) i *wai guan* (SJ 5). Wskazane w leczeniu obustronnych bólów głowy.
- Wybrać następujące punkty akupunkturowe: *bai hui* (DU 20), *tai chong* (W 3), *yong quan* (N 1), *tong tian* (PM 7), *xing jian* (W 2) i *tai xi* (N 3). Wskazane w leczeniu szczytowych bólów głowy.
- Wybrać następujące punkty akupunkturowe: *bai hui* (DU 20), *qi hai* (RN 6), *zu san li* (Ż 36), *xue hai* (Śl 10) i *pi shu* (PM 20). Wskazane w leczeniu bólów głowy wywołanych przez niedobór *qi* i krwi.
- Wybrać następujące punkty akupunkturowe: *bai hui* (DU 20), *yin tang* (EX-HN 3), *tai yang* (EX-HN 5), *feng chi* (PŻ 20), *tou wei* (Ż 8), *yang Bai* (PŻ 14), *he gu* (JG 4) i *wai guan* (SJ 5). Wskazane w leczeniu bólu całej głowy.

- f. Wybrać następujące punkty akupunkturowe: *feng chi* (PŻ 20), *lie que* (PŁ 7), *kun lun* (PM 60) i *hou xi* (JC 3). Wskazane w leczeniu bólów głowy obejmujących szyję i plecy.
- g. Akupunktura ucha: wybrać 2 lub 3 punkty spośród: *zhen* (AT 3), *nie* (AT 2), *e* (AT 1), *pi zhi xia* (AT 4), *er lun* (HX) (*zhen xiao shen jing dian*) i *shen men* (TF 4); nakłuwać z silną stymulacją. Czas trzymywania igieł jest uzależniony od tego, czy i jak szybko ustępuje ból. Można też użyć plastrów z przyklejonymi nasionami krowiziołu (*semen Vaccariae*) i nakleić je na wybrane punkty. Przy nieustających bólach głowy można wybrać jedną z żył z tyłu ucha i ją skrwawić.

Otyłość

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

- Charakterystyczne objawy choroby to otyłe ciało i masa ciała przekraczająca o 20% standardową, zawroty głowy i brak siły, zmęczenie psychiczne i niechęć do mówienia, mało ruchu i krótki oddech.
- W medycynie zachodniej chorobę tę powszechnie obserwuje się w przypadkach zwyczajnej otyłości lub otyłości nabytej, otyłości wtórnej będącej wynikiem zaburzeń podwzgórza, zaburzeń przysadki, choroby wysepek Langerhansa i niedoczynności tarczycy, którym towarzyszą wspomniane powyżej charakterystyczne objawy.

DODATKOWE BADANIA

- Rutynowe badania krwi, moczu i stolca.
- Masa ciała, wskaźnik masy ciała (BMI), procentowa zawartość tłuszczu i grubości tkanki tłuszczowej, ciśnienie krwi.
- Poziom tłuszczu we krwi [poziom cholesterolu, trójglicerydów, lipoprotein o wysokiej gęstości (HDL)] i poziom glukozy we krwi (test tolerancji glukozy, poziom insuliny we krwi).
- W zależności od stanu pacjenta: badanie ultrasonograficzne wątroby, badanie poziomu transaminazy glutaminowo-pirogronowej (GPT), poziom hormonu antydiuretycznego (ADH); poziom kortyzolu w surowicy krwi, poziom T3 (trójjodotyronina), T4 (tyroksyna) i hormonu tyreotropowego (TSH); poziom estradiolu, testosteronu, hormonu folikulotropowego (FSH) i hormonu luteinizującego (LH), badanie funkcji układu krwionośnego.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.62)

Tabela 1.62. Leczenie otyłości oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Nagromadzenie mętnego śluzu wewnątrz	ciało z obfitym nagromadzeniem tłuszczu, rozpieranie i pełność w klatce piersiowej i przeponie, uczucie ciężkości w ciele, zmęczenie psychiczne i senność, którym towarzyszą zawroty głowy, obfita i zastała płwocina oraz wyciekanie śliny, wymioty bez chęci jedzenia, suchość w ustach bez chęci picia oraz chęć jedzenia tłustych, słodkich pokarmów i picia słodkiego wina	biały i tłusty lub biały i śliski nalot	ślizgający	wyeliminować wilgoć i śluz oraz wyregulować <i>qi</i> , aby zmniejszyć ucisk	wywar usuwający śluz (<i>dao tan tang</i>) i proszek z czterech substancji z porią (<i>si ling san</i>) (zmodyfikowane)

Tabela 1.62. Leczenie otyłości oparte na rozróżnieniu syndromów (cd.)

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Zastój <i>qi</i> i zastój krwi	pucułowate ciało, czerwonopurpurowa lub ciemnoczerwona cera, ucisk w klatce piersiowej i rozpięcie pod żebrami oraz drażliwość, pobudzenie, rozdrażnienie, pacjent nie jest w stanie spać lub śpi niespokojnie, zaparcie, zaburzenia miesiączkowania lub brak miesiączki u kobiet (często u pacjentów z długą historią otyłości i zaburzeń miesiączkowych)	język ciemnoczerwony albo z punktami i plamami zastoynowymi lub poszerzeniem naczyń podjęzykowych	głęboki i strunowaty lub szorstki	pobudzić krew, rozproszyć zastój, aktywizować przepływ <i>qi</i> i rozproszyć masy	wywar usuwający zastój z komnaty krwi (<i>xue fu zhu yu tang</i>) i proszek wywołujący nagły uśmiech (<i>shi xiao san</i>) (zmodyfikowane)
Zastój <i>qi</i> wątroby	nadmiar tłuszczu w ciele, pełność i dyskomfort w klatce piersiowej oraz nadbrzuszu, rozpięcie i pełność w jamie brzusznej, zaburzenia miesiączkowania lub brak miesiączki u kobiet, bezsenność lub sen zaburzony licznymi snami	ciemnoczerwony język z białym lub cienkim i tłustym nalotem	nitkowaty i strunowaty	uspokoić wątrobę, uwolnić <i>qi</i> , aby usunąć zastój <i>qi</i>	proszek z przewierceniem relaksujący wątrobę (<i>chai hu shu gan san</i>) lub proszek swobodnego wędrowca (<i>xiao yao san</i>) (zmodyfikowane)
Niedobór <i>yang</i> śledziony i nerek	tłuszczakowatość, obrzęk twarzy, zmęczenie psychiczne i senność, krótki oddech i brak siły, wzdęcia, spontaniczne pocenie się i astma, objawy nasilające się pod wpływem ruchu; awersja do zimna i zimne kończyny, obrzęk kończyn dolnych, częste oddawanie moczu w nocy, luźne stolce lub biegunka przed świtem, impotencja, uczucie zimna w pasie i kolanach (syndrom najczęściej występuje u pacjentów z poważną otyłością)	blady i obrzęknięty język z cienkim i białym nalotem	głęboki i nitkowaty	ogrzać i wzmocnić śledzionę oraz nerki, pobudzić diurezę i rozproszyć zastój płynów	wywar prawdziwego wojownika (<i>zhen wu tang</i>) i wywar z porii, gałązek cynamonu, atraktyloda wielkogłówkowego i lukrecji (<i>ling gui zhu gan tang</i>) (zmodyfikowane)
Zaburzona funkcja transportu i transformacji spowodowana niedoborem śledziony	otyłość z otłuszczeniem i niezgrabnym poruszaniem się, ucisk w klatce piersiowej, rozpięcie w jamie brzusznej, zmęczenie psychiczne, brak siły, uczucie ciężkości i znużenia w ciele, łagodny obrzęk czterech kończyn, który ustępuje rano i nasila się wieczorem, objawy nasilają się pod wpływem przemęczenia, normalne jedzenie i picie lub słaby apetyt, luźne stolce lub zaparcie, trudności w oddawaniu moczu	blady język z odciskami zębów na brzegach, cienki i biały lub cienki i tłusty nalot	rozmoknięty i nitkowaty	wzmocnić śledzionę, pobudzić <i>qi</i> , wyeliminować wilgoć i pobudzić diurezę	proszek z żeń-szeniem, porią i atraktylodem wielkogłówkowym (<i>shen ling bai zhu san</i>) i wywar z korzeniem stefanii i trągankiem błoniastym błoniastego (<i>fang ji huang qi tang</i>) (zmodyfikowane)
Gorąco żołądka zalegające w śledzionie	tłuszczakowatość, rozpięcie i pełność w żołądku i brzuchu, objadanie się i wilczy głód, zaburzenia trawienia nasilające się po jedzeniu, zarumieniona cera, suchość w ustach i gorzki smak w ustach, drażliwość i pobudzenie, zawroty głowy	czerwony język z żółtym i tłustym nalotem	strunowaty i ślizgający	oczyścić żołądek, oczyścić ogień i wspierać trawienie	mniej wywar na przeczyszczenie (<i>xiao cheng qi tang</i>) i pigułka podtrzymująca harmonię (<i>bao he wan</i>) (zmodyfikowane)
Wewnętrzne gorąco wywołane niedoborem <i>yin</i>	ciało z dużą zawartością tłuszczu, zawroty głowy i zamazane widzenie, rozpięcie w głowie i ból głowy, ból dolnej części pleców, słabość nóg, gorąco pięciu miejsc (w klatce piersiowej, dłoniach i podszwach stóp), niewysoka gorączka	zaczerwieniony koniec języka z cienkim białym nalotem	nitkowaty, szybki, słaby i strunowaty	odżywić <i>yin</i> i pobudzić nerki	wywar z owocami kolcowoju, chryzantemą i remanią kleistą (<i>qi ju di huang tang</i>) (zmodyfikowane)

SZYBKE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- Odpowiednia ilość prawie zgniłego *folium Nelumbinis (he ye)*. Zwęglić zioło bez utraty jego właściwości i zmielić na proszek; spożywać proszek po uprzednim wymieszaniu z ryżem. Wskazane w leczeniu otyłości poprzez efekt zmniejszenia opuchnięcia i zredukowania zawartości tłuszczu we krwi we wzorcu wilgoci i gorąca.
- Pigułki z ledebouriellą inspirowane mądrością (*fang feng tong sheng wan*). Przyjmować pigułki doustnie 2 razy dziennie, każdorazowo 9 g. Wskazane w leczeniu otyłości z dużą ilością grubej warstwy tłuszczowej, zaparciem, tłustą skórą, pryszczami na całej twarzy i zaczerwienieniem cery.
- Przygotować wywar z *radix et rhizoma Rhei (da huang)* i przyjmować doustnie po 6–12 g dziennie. Wskazane w leczeniu otyłości z suchymi stolcami, należącej do wzorca nadmiarowego.
- Semen Cassiae (jue ming zi)*. Uprażyć nasiona na sucho, następnie zmielić na proszek i przyjmować doustnie 2 lub 3 razy dziennie, każdorazowo 3–5 g. Wskazane w leczeniu otyłości ze współwystępującą hiperlipidemią.
- Odpowiednią ilość *flos Rosae rugosae (mei gui hua)*, *flos Jasmini sambac (mo li hua)*, *flos Citri aurantii amarae (dai dai hua)*, *rhizoma Chuanxiong (chuan xiong)* i *folium Nelumbinis (he ye)* zaparzyć we wrzątku i pić jak herbatę raz dziennie. Terapia trwa 3 miesiące. Wskazane w leczeniu otyłości ze wzorcem zastoju *qi* w żołądku.
- Przygotować wywar z odpowiedniej ilości *folium Nelumbinis (he ye)*, *rhizoma Alismatis (ze xie)* i *fructus Crataegi (shan zha)* i pić jak herbatę. Terapia trwa 3 miesiące. Wskazane w leczeniu otyłości ze wzorcem mętnej wilgoci oraz wilgoci i gorąca.
- Odpowiednio 10–30 g czarnego i białego *semen Pharbitidis (qian niu zi)*, 20 g *fructus Crataegi (shan zha)*, 20 g *radix Polygoni multiflori praeparata cum succo Glycines soteae (zhi he shou wu)*, 10 g prażonych na sucho *semen Cassiae (cao jue ming zi)*, 10 g *rhizoma Alismatis (ze xie)* i 10 g *rhizoma Atractylodis macrocephalae (bai zhu)*. Z podanych składników przygotować wywar i pić go jak herbatę. Wskazane w leczeniu otyłości.
- 15 g *pericarpium Citri reticulatae viride (qing pi)*, 15 g *rhizoma Atractylodis (cang zhu)*, 15 g *semen Arecae (bing lang)*, 15 g *cortex Magnoliae officinalis (hou po)*, 15 g *semen Sinapis (bai jie zi)*, 15 g zwęglonego *fructus Crataegi (jiao shan zha)*, 7,5 g prażonych w winie *radix et rhizoma Rhei (da huang)*, 15 g *fructus Aurantii (zhi qiao)*, 15 g *rhizoma Pinelliae (ban xia)* i 15 g *Poria (fu ling)*. Z podanych ziół sporządzić wywar i przyjmować go doustnie. Wskazane w leczeniu otyłości ze wzorcem mętneho śluzu z nagromadzeniem wewnątrz.

2. Terapia akupunkturą

Wybrać następujące podstawowe punkty akupunkturu: *pi shu* (PM 20), *wei shu* (PM 21), *shen shu* (PM 23), *gan shu* (PM 18), *zu san li* (Ż 36), *liang qiu* (Ż 34), *zhong wan* (RN 12), *jian li* (RN 11), *shui fen* (RN 9), *tian shu* (Ż 25), *da heng* (Śl 15), *guan yuan* (RN 4), *qi hai* (RN 6) i *yin ling quan* (Śl 9); dodać *nei ting* (Ż 44) i *da du* (Śl 2) we wzorcu gorąca żołądka zalegającego w śledzionie; dodać *feng long* (Ż 40) i *xia wan* (RN 10) we wzorcu mętnej wilgoci zalegającej wewnątrz; dodać *tai xi* (N 3) we wzorcu niedoboru *yang* śledziony i nerek, nakłuwać go techniką ogrzanej igły; dodać *tai chong* (W 3), *qi men* (W 14), *zhi gou* (SJ 6) i *san yin jiao* (Śl 6) we wzorcu zastoju *qi* wątroby, nakłuwać metodą redukującą.

3. Kontrolowanie ilości przyjmowanych pokarmów i napojów. Dzielne spożycie tłuszczów powinno stanowić poniżej 30% wartości kalorycznej wszystkich spożywanych kalorii.

4. Uprawianie ulubionych sportów, aktywność fizyczna i praca fizyczna.

Chorobliwe pocenie się

GLÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

- Objawem choroby jest nienaturalne „wyciekanie” potu. Częste pocenie się w ciągu dnia, nasilające się pod wpływem ruchu i niewywołane innymi czynnikami środowiskowymi, jest nazywane „spontanicznym poceniem się”; pocenie się podczas snu, ustające po przebudzeniu, jest nazywane „nocnymi potami”; wydzielanie żółtego potu, barwiącego ubrania, nazywamy „żółtawymi potami”; obfity ociekający pot lub nadmierne wydzielanie tłustego potu i jednocześnie zimne kończyny i słaby oddech to „pocenie się umierających”; nagłe

dreszcze, a następnie wystąpienie potów w przebiegu ostrej choroby gorączkowej wywołanej przez czynniki zewnętrzne nazywane jest „poceniem się w następstwie dreszczy”.

2. W medycynie zachodniej chorobę tę powszechnie obserwuje się w przypadkach zaburzeń wegetatywnego układu nerwowego, nadczynności tarczycy, gruźlicy, gorączki reumatycznej, zapaści hipoglikemicznej, szoku, chorób zakaźnych w stadium gorączkowym lub stadium rekonwalescencji, których jednym z objawów jest nienaturalne pocenie się.

DODATKOWE BADANIA

1. Rutynowe badania krwi, moczu i stolca.
2. Rentgen klatki piersiowej lub inne badanie obrazowe klatki piersiowej.
3. W zależności od stanu pacjenta: pomiar podstawowej przemiany materii (BMR) i odczyn Biernackiego (OB), test absorpcji tarczycy I, poziom glukozy we krwi, badania seroimmunologiczne, miano immunoglobulin i miano komórek tocznia w serum krwi.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.63)

Tabela 1.63. Leczenie chorobliwego pocenia się oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca		Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
		Objawy	Obraz języka	Puls		
Spontaniczne pocenie się	dysharmónia pomiędzy <i>qi</i> odżywczym i <i>qi</i> obronnym	pocenie się i awersja do wiatru, ogólna obolałość, czasami uczucie zimna, a czasami uczucie gorączki, pocenie się na jakimś obszarze ciała lub pocenie się połowy ciała	cienki i białe naloć	umiarkowany	zharmonizować aspekty <i>ying</i> i <i>wei</i>	wywar z gałązkami cynamonu (<i>gui zhi tang</i>) (zmodyfikowany)
	niedobór <i>qi</i> płuc i śledziony	pocenie się i awersja do wiatru, łatwe przeziębienie się, znużenie i brak siły, matowa cera, słaby apetyt, krótki oddech, intensywniejsze pocenie się pod wpływem ruchu	blady język z cienkim i białym nalotem	słaby	wzmocnić <i>qi</i> i skonsolidować powierzchnię	proszek jadeitowej tarczy (<i>yu ping feng san</i>) (zmodyfikowany)
	nagromadzenie gorąca wewnątrz	pocenie się jak w saunie, gorączka i zaczerwieniona cera, pragnienie z chęcią picia zimnych napojów lub wzdęcia brzucha, rozdrażnienie i pobudzenie, ciężki oddech lub suchy stolec	czerwony język z cienkim i żółtym lub żółtym i tłustym nalotem	przybierający jak fala i wielki lub ślizgający i szybki, lub ślizgający i nadmiarowy	oczyścić wewnętrzne gorąco	wywar z liśćmi bambusa i gipsem (<i>zhu ye shi gao tang</i>) lub mniejszy wywar na przeczyszczenie (<i>xiao cheng qi tang</i>) (zmodyfikowane)
Nocne poty	nadaktywność ognia spowodowana niedoborem <i>yin</i>	poty nocne, niedoborowe rozdrażnienie i pobudzenie, mniej snu, gorąco pięciu miejsc (w klatce piersiowej, dłoniach i podszwach stóp), wychudzona sylwetka lub towarzysząca nawracająca popołudniowa gorączka, zarumienione policzki, zaburzenia menstruacji	czerwony język z lekkim nalotem	cienki i szybki	wzbogacić <i>yin</i> i stłumić ogień	wywar z arcydziegla chińskiego i sześciu żółtych ziół (<i>dang gui liu huang tang</i>) (zmodyfikowany)
	niedobór krwi serca	palpitacje, mniej snu, pocenie się podczas snu, skrócony oddech, zmęczenie psychiczne, blade wargi i paznokcie, matowa cera	blady język z cienkim nalotem	nitkowaty	uzupełnić krew i odżywić serce	wywar z nasionami bioty (<i>bai zi ren tang</i>) (zmodyfikowany)

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Pocenie się umierających	w nagłych i ciężkich przypadkach, nagłe ociekanie potem lub nadmierne wydzielanie tłustego potu, słaby głos i słaby oddech, zmęczenie psychiczne i zimne kończyny	zwinięty język z niewielką ilością płynów	bardzo słaby, niemal niewyczuwalny lub wielki i bez siły	wzmocnić <i>qi</i> , aby skonsolidować powierzchnię, i przywrócić <i>yang</i> oraz uratować pacjenta przed zapaścią <i>yin</i>	proszek wzmacniający puls (<i>sheng mai san</i>) i wywar z żeń-szenia i tojadu (<i>shen fu tang</i>)
Żółtawe poty	pocenie się powodujące przyleganie ubrań lub zabarwiającej; zaczerwieniona cera, piekąca gorączka, gorzki smak w ustach i żółte zabarwienie moczu	cienki i żółty nalot	strunowaty i szybki	oczyścić gorąco i wydrenować wilgoć	proszek z bylicy włosowatej, pięciu składników i porii (<i>yin chen wu ling san</i>)

SZYBKE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- 15 g *radix Astragali* (*huang qi*), 5 sztuk *fructus Jujubae* (*da zao*) i 15 g *fructus Tritici levis* (*fu xiao mai*). Z podanych ziół przygotować wywar i przyjmować go doustnie. Wskazane w leczeniu spontanicznych potów wywołanych niedoborem *qi*.
- 10 sztuk *fructus Mume* (*wu mei*), 15 g *fructus Tritici levis* (*fu xiao mai*) i 5 sztuk *fructus Jujubae* (*da zao*). Z podanych ziół sporządzić wywar i przyjmować go doustnie. Lub odpowiednią ilość *Galla chinensis* (*wu bei zi*) zmielić na proszek, a następnie zmieszać z octem. Przykładać na pępek lub na *yong quan* (N 1). Wskazane w leczeniu potów nocnych wywołanych niedoborem *yin*.

Wyniszczające pragnienie

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

- Choroba charakteryzuje się takimi objawami jak nadmierne picie, nadmierne jedzenie, oddawanie dużych ilości moczu, pragnienie, brak siły, wychudzenie ciała i słodki smak moczu.
- W medycynie zachodniej zaburzenie to powszechnie obserwuje się w przypadkach cukrzycy, nadczynności tarczycy, moczówki prostej i pierwotnej polidypsji, których jednym z objawów jest wielkie pragnienie.

DODATKOWE BADANIA

- Rutynowe badania krwi, moczu i stolca; poziom glukozy w moczu, poziom glukozy we krwi, poziom elektrolitów.
- W zależności od stanu pacjenta: wskaźnik masy ciała (BMI), test absorpcji tarczycy I, poziom T3 (trójjodotyronina), T4 (tyroksyna), poziom aldosteronu, reakcja na pituitrynę i test na hipertoniczny roztwór soli.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.64)

Tabela 1.64. Leczenie wyniszczającego pragnienia oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Suchość i gorąco w płucach i żołądka	nadmierne pragnienie, nadmierne picie, nadmierne jedzenie, szybko nawracający głód, suchość w ustach i suchość języka, częste oddawanie moczu w wielkich ilościach, uciążliwe gorąco i obfite pocenie	czerwony język z cienkim i żółtym nalotem lub suchym i żółtym nalotem	przybierający jak fala i szybki	oczyścić gorąco i wspierać produkcję płynów, aby ugasić pragnienie	wywar białego tygrysa z żeń-szeniem (<i>bai hu jia ren shen tang</i>) (zmodyfikowany)
Wyczerpanie płynów wywołane suchością jelit	nadmierne jedzenie, szybko nawracający głód, pragnienie z ogromną chęcią picia, wychudzona sylwetka, zaparcie i trudności w oddawaniu stolca	suchy, czerwony język z żółtym nalotem	ślizgający, nitkowaty i szybki	wzbogacić <i>yin</i> , zwiększyć ilość płynów, nawilżyć jelita i udrożnić jelita	wywar wzmacniający płyny i kierujący <i>qi</i> (<i>zeng ye cheng qi tang</i>) (zmodyfikowany)
Wilgoć i gorąco blokujące środkowy ogrzewacz	dotkliwie pragnienie utrzymujące się przez dłuższy czas, lecz bez większej chęci picia, uczucie głodu bez chęci jedzenia, gorzki smak w ustach, uczucie lepkości w ustach, pełność oraz ucisk w żołądka i brzuchu	żółty, gruby i tłusty nalot	rozmoknięty i umiarkowany	oczyścić gorąco i usunąć wilgoć	wywar z tarczycą bajkalską i talkiem (<i>huang qin hua shi tang</i>) (zmodyfikowany)
Niedobór <i>qi</i> śledziony i żołądka	choroba o długim przebiegu, pragnienie lub nadmierne pragnienie, nadmierne jedzenie i szybkie trawienie, szybko nawracające uczucie głodu, oddawanie dużej ilości bezbarwnego moczu, zmęczenie psychiczne, krótki oddech, brak siły, pocenie się, wychudzona sylwetka, luźne stolce lub z niestrawionymi resztkami	blady język	nitkowaty i słaby	wzmocnić śledzionę i wzmocnić <i>qi</i> , wspierać produkcję płynów, aby stłumić pragnienie	siedmioskładnikowy proszek z atraktylodem wielkogłówkowym (<i>qi wei bai zhu san</i>) (zmodyfikowany)
Niedobór <i>yin</i> wątroby i nerek	częste oddawanie dużych ilości moczu, mętny mocz przypominający tłuszcz, słodki smak moczu, ból oraz słabość w okolicy pasa i kolan, zawroty głowy i szumy uszne, uciążliwe gorąco, suchość w ustach, nadmierne pragnienie, wychudzona sylwetka	czerwony język z lekkim nalotem	nitkowaty i szybki	wzbogacić i odżywić wątrobę i nerki, nawilżyć suchość, aby stłumić pragnienie	sześcioskładnikowa pigułka z remanią kleistą (<i>liu wei di huang wan</i>) (zmodyfikowana)
Niedobór <i>yin</i> i <i>yang</i>	oddawanie dużych ilości moczu, mętny mocz przypominający tłuszcz, oddawanie moczu natychmiast po spożyciu płynów, ciemniejsza cera, zimne ciało i kończyny, zaburzenia erekcji u mężczyzn, ból i słabość okolicy pasa i kolan	blady język z białym nalotem	głęboki, nitkowaty, bez siły	ogrzać <i>yang</i> i wzbogacić <i>yin</i> , wspierać nerki, aby zmniejszyć ilość oddawanego moczu	pigułki wspierające <i>qi</i> nerek ze złotego sekretarzyka (<i>jin gui shen qi wan</i>) i wywar wzmacniający puls (<i>sheng mai yin</i>) (zmodyfikowane)

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Zastój blokujący kolaterale mózgu	dotkliwe pragnienie utrzymujące się przez dłuższy czas, suchość w ustach i brak siły, suchy i twardy stolec, zawroty głowy lub ból głowy, zdrętwienie połowy ciała, hemiplegia (paraliż połowiczny), przekrzywienie ust i zez, dysfagia lub brak mowy, którym towarzyszy uczucie splątania	ciemnoczerwony język z białym lub żółtym nalotem	strunowaty i ślizgający	wzmocnić <i>qi</i> i odżywić <i>yin</i> , rozproszyć zastój, pobudzić krew i odblokować kolaterale	formuła pobudzająca <i>qi</i> i <i>yin</i> oraz odblokowująca kolaterale mózgu (<i>yi qi yin da nao luo fang</i>) (zmodyfikowana)
Zastój <i>qi</i> i krwi w kolateralach serca	dotkliwe pragnienie utrzymujące się przez dłuższy czas, palpacje, krótki oddech, ucisk lub ból w klatce piersiowej, suchość w ustach i brak siły, suchy i twardy stolec	ciemny, obrzmiały język z ciemnopurpurowymi lub poszerzonymi żyłami podjęzykowymi	głęboki i nitkowaty	poruszyć <i>qi</i> i odżywić <i>yin</i> , rozproszyć zastój i odblokować kolaterale	formuła pobudzająca <i>qi</i> i <i>yin</i> oraz odblokowująca kolaterale serca (<i>yi qi yin da xin luo fang</i>) (zmodyfikowana)

Uwaga: Wyniszczające pragnienie może przebiegać z wieloma powikłaniami. Czasami powikłania mogą się manifestować jako jedna z głównych chorób. Dlatego w praktyce klinicznej należy poświęcić im należytą uwagę.

1. Syndrom zastoju: objawia się ciemnopurpurowym lub bladofioletowym zabarwieniem języka, plamami zastoinowymi lub punktami zastoinowymi i poszerzonymi naczyniami podjęzykowymi oraz nitkowatym i szorstkim pulsem. W tym wypadku można zastosować metodę poruszania krwi i rozpraszania zastoju i włączyć do leczenia wywar z czterech substancji z pestkami brzoskwini i krokoszem barwierskim (*tao hong si wu tang*) przy jednoczesnym leczeniu wyniszczającego pragnienia. Jeśli nie występują jednoznaczne objawy zastoju krwi towarzyszące syndromowi wyniszczającego pragnienia, dla poprawienia efektu terapeutycznego można dodać niewielką ilość ziół poruszających krew.
2. Katarakta, kurza ślepotą i głuchota: powinny być odpowiednio leczone metodą odżywiania wątroby i nerek z użyciem pigułek z owocami kolcowoju, chryzantemą i remanią kleistą (*qi ju di huang wan*) lub pigułki poprawiającej wzrok z remanią kleistą (*ming mu di huang wan*).
3. Czyraki lub głęboko zakorzenione czyraki: w tym wypadku zawsze w początkowym stadium występuje syndrom toksycznego gorąca uszkadzającego odżywcze *qi*. W przypadku tego syndromu leczenie polega na usunięciu toksycznych substancji i ochłodzeniu krwi za pomocą wzmocnionego pięcioskładnikowego wywaru usuwającego toksyny (*wu wei xiao du yin*). W dłuższym przebiegu choroby występuje zarówno syndrom niedoboru *qi*, jak i *qi* odżywczego, z zastałą krwią w kolateralach i uformowaną ropą wywołaną zastojem toksycznej substancji. Stan ten powinien być we właściwy sposób leczony z zastosowaniem strategii wspierania *qi*, aby usunąć toksyny poprzez dodanie wywaru 6 : 1 z trągankiem błoniastym (*huang qi lu yi tang*). Jeśli czyraki i głęboko zakorzenione czyraki są toksyczne, należy zastosować leczenie pigułkami z bezoarem nosorożca (*xi huang wan*).
4. W przypadku gruźlicy płuc, obrzęku i udaru: podjąć leczenie zgodne z zaleceniami w podrozdziałach dotyczących gruźlicy płuc, obrzęku i udaru (apopleksji).
5. W ciężkiej fazie wyniszczającego pragnienia pojawiają się syndromy niedoboru *yin* i niedoboru *yang*, które powinny być aktywnie leczone.
 Niedobór *yin*: objawami tego syndromu są śpiączka, pocenie się z uczuciem lepkości, pragnienie, gorączka, suche i czerwone wargi oraz język, zapach ketonowy z ust, słaby i szybki puls. Syndrom powinien być odpowiednio leczony metodą wspierania *qi* i odżywiania *yin*, aby zmniejszyć niedobór z użyciem proszku wzmacniającego puls (*sheng mai san*).
 Niedobór *yang*: objawami tego syndromu są utrata przytomności, zamknięte oczy, otwarte usta, chrapliwy słaby oddech, nietrzymanie moczu, obfite pocenie, blada cera, bładny i wilgotny język, słaby, niemal niewyczuwalny puls. Syndrom powinien być odpowiednio leczony metodą przywrócenia *yang*, aby zmniejszyć niedobór z użyciem wzmocnionego wywaru z samego żeń-szenia (*du shen tang*).

Niedobór *yin* powodujący zapaść *yang*: syndrom powinien być odpowiednio leczony metodą wzmocnienia *qi* i *yin* oraz przywrócenia *yang*, aby zmniejszyć niedobór z użyciem wywaru z żeń-szenia i tojadu (*shen fu tang*) z dodatkiem proszku wzmacniającego puls (*sheng mai san*).

SZYBKE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- a. 1 trzuskę wieprzową (*zhu yi*) wysuszyć w niskiej temperaturze, następnie zmielić na proszek i zakapsułkować. Połykać kapsułkę w całości, każdorazowo 3 g, 2 razy dziennie. Wskazane w leczeniu wyniszczającego pragnienia ze wzorcem niedoboru zarówno *yin*, jak i *yang*.
- b. 60 g *herba Euphorbiae humifusae* (*di jin cao*) i 60 g *cortex Lycii* (*di gu pi*). Z podanych ziół sporządzić wywar i pić go jak herbatę 1 raz dziennie. Lub zmielić na proszek 250 g *rhizoma Coptidis* (*huang lian*) i 250 g *radix Trichosanthis* (*tian hua fen*), wymieszać go ze świeżym sokiem z *radix Rehmanniae* (*di huang*) i uformować pigułki wielkości owocu drzewa feniksa. Przyjmować pigułki doustnie z krowim mlekiem 2 razy dziennie, każdorazowo 50 pigułek. Wskazane w leczeniu wyniszczającego pragnienia ze wzorcem suchości i gorąca w płucach i żołądka.
- c. Z odpowiedniej ilości *rhizoma Dioscoreae* (*shan yao*), *radix Astragali* (*huang qi*), *radix Scrophulariae* (*xuan shen*) i *rhizoma Atractylodis* (*cang zhu*) przygotować wywar i przyjmować go doustnie. Wskazane w leczeniu wyniszczającego pragnienia ze wzorcem słodkiego moczu.
- d. 30 g *radix Rehmanniae* (*sheng di huang*), 30 g *radix Astragali* (*huang qi*) i 90 g *rhizoma Dioscoreae* (*shan yao*). Przygotować wywar i przyjmować go doustnie, 1 dawkę dziennie. Lub uprażyć na sucho 250 g *rhizoma Dioscoreae* (*shan yao*) i 250 g *radix Trichosanthis* (*tian hua fen*). Zmielić na proszek i podzielić na 30 porcji. Przyjmować proszek po uprzednim zmieszaniu z przegotowaną wodą, każdorazowo 1 porcję. Wskazane w leczeniu wyniszczającego pragnienia ze wzorcem niedoboru *qi* śledziony i żołądka.
- e. Formuła na dotkliwe pragnienie (*xiao ke fang*): odpowiednią ilość sproszkowanego *radix Trichosanthis pulveratum* (*tian hua fen*) i sproszkowanego *rhizoma Coptidis* (*huang lian*) zmieszać z *succus radix Rehmanniae* (*sheng di zhi*), *succus rhizomatis Nelumbinis* (*ou zhi*) i *lac Vaccae* (*niu ru*). Z podanych ziół przygotować wywar i przyjmować go raz dziennie. Wskazane w leczeniu wyniszczającego pragnienia ze wzorcem suchości płuc i wyczerpania płynów.

2. Terapia akupunkturą

Wybrać następujące podstawowe punkty akupunkturu: *chi ze* (Pł 5), *fu liu* (N 7), *fei shu* (PM 13), *wei shu* (PM 21) i *shen shu* (PM 23); dodać *yu ji* (Pł 10) we wzorcu uszkodzenia płynów wywołanego gorącym płuc; dodać *nei ting* (Ż 44) i *zu san li* (Ż 36) we wzorcu nadmiarowego gorąca w żołądka; dodać *tai xi* (N 3) we wzorcu niedoboru *yin* nerek; dodać *guan yuan* (RN 4), *qi hai* (RN 6) i *ming men* (DU 4) we wzorcu niedoboru zarówno *yin*, jak i *yang*.

3. Dieta profilaktyczna

Pacjent powinien ograniczyć spożycie produktów żywnościowych i tłuszczów, zaprzestać spożywania cukru i jeść ryż, pszenicę i inne różnorodne zboża w połączeniu z warzywami, fasolą, chudym mięsem i jajami kurczymi. Powinien spożywać posiłki powoli i w odpowiedniej ilości, rzucić palenie oraz picie wina, mocnej herbaty i kawy.

Zawieszono płyny

GLÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

1. Pierwotnym objawem choroby jest zalegający płyn w klatce piersiowej i nadbrzuszu, bolesny kaszel i odpluwanie, uczucie ucisku w klatce piersiowej i bezdech.
2. W medycynie zachodniej dolegliwość tę powszechnie obserwuje się w przypadkach zapalenia opłucnej wywołanego różnymi czynnikami.

DODATKOWE BADANIA

1. Rutynowe badania krwi, moczu i stolca oraz odczyn Biernackiego (OB).
2. Prześwietlenie klatki piersiowej lub inne badania obrazowe klatki; badanie ultrasonograficzne.
3. Pobranie płynu przez nakłucie jamy opłucnowej do rutynowych badań, testy bakteriologiczne i cytologiczne oraz enzymatyczne.
4. W zależności od stanu pacjenta: wymaz flegmy do posiewu, poziom albumin i globulin w surowicy krwi, poziom cholesterolu w surowicy krwi oraz biopsja tkanki opłucnej.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.65)

Tabela 1.65. Leczenie zawieszonych płynów oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Dysharmonia <i>qi</i> w kolateralach	ból w klatce piersiowej i nadbrzuszu, piekący lub dżgający, ucisk w klatce piersiowej, utrudniony wdech i wydech lub duszący kaszel nieustępujący przez dłuższy czas, zniekształcenie zaatakowanej strony klatki piersiowej	ciemny język z cienkim nalotem	strunowaty	wspomóc ruch <i>qi</i> , aby zaktywizować kolaterale	wywar z ciborą i omanem (<i>xiang fu xuan fu hua tang</i>) (zmodyfikowany)
Zaleganie patogenu w <i>shao yang</i>	naprzemienne ataki dreszczy i gorączki oraz ogólnie zmienność gorączki, niewielkie pocenie; gorączka bez awersji do zimna, poty, które nie obniżają gorączki, kaszel z niewielką ilością flegmy, brak tchu, kłujący ból w klatce piersiowej i nadbrzuszu, nasilający się pod wpływem wdechu i wydechu lub obracania się, suche odbijanie się, gorzki smak w ustach i suchość w gardle	cienki i biały lub żółty nalot	strunowaty i szybki	zharmonizować i oczyścić gorąco; rozproszyć <i>qi</i> płuc, aby wywołać diurezę	wywar z przewiercieniem, gorzką pomarańczą i pinelią (<i>chai zhi ban xia tang</i>) (zmodyfikowany)
Zaleganie płynu w klatce piersiowej i nadbrzuszu	ból wywołany kaszlem i pluciem, skłonność do bólu w klatce piersiowej i nadbrzuszu, lżejsza w porównaniu ze stadiem początkowym, nasilająca się duszność, kaszel z astmą; niemożność leżenia płasko lub pochylenia się, aby się położyć na stronie ciała, w której zalega płyn, pełność w obszarze podżebrzowym po stronie zalegania płynu, a nawet zwapnienia w obrębie klatki piersiowej	cienki, biały i tłusty nalot	głęboki i strunowaty	usunąć zaleganie wody, aby wyeliminować zastój płynów	wywar z nasionami żółtokrzewu i gruliną (<i>jiao mu gua lou tang</i>) lub wywar z pieprzycy i głożycy zwyczajnej oczyszczający płuca (<i>ting li da zao xie fei tang</i>) (zmodyfikowane)
Wewnętrzne gorąco wywołane niedoborem <i>yin</i>	częste odrywanie się, odchrząkiwanie i odpluwanie małej ilości lepkiej flegmy, suchość w gardle, nawracająca popołudniami gorączka, zarumienione policzki, rozdrażnienie i pobudzenie, uczucie gorąca w dłoniach i podszwach stóp, poty nocne, którym towarzyszy duszący ból w klatce piersiowej i nadbrzuszu, wychudzona sylwetka	czerwony język z lekkim nalotem	nitkowaty i szybki	odżywić <i>yin</i> i oczyścić gorąco	wywar z glehnią i konwalnikiem (<i>sha shen mai dong tang</i>) (zmodyfikowany)

SZYBKIE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- 15 g *semen Sinapis (bai jie zi)*, 30 g *rhizoma Atractylodis macrocephalae (bai zhu)* i 10 g *semen Descurainiae seu lepidii (ting li zi)*. Zmieszać powyższe zioła na proszek, dokładnie wymieszać, następnie uformować pigułki wielkości owocu drzewa feniksa, przyjmować doustnie 50 pigułek dziennie z przegotowaną wodą. Wskazane w leczeniu zawieszonych płynów ze wzorcem zalegania płynu w klatce piersiowej i nadbrzuszu.
- 9 g *radix Kansui (gan sui)*, 9 g *radix Euphorbiae pekinensis (jing da ji)* i *semen 9 g Sinapis (bai jie zi)*. Zmieszać powyższe zioła na proszek, następnie przygotować z nich pastę z sokiem z imbiru o konsystencji mąki z wodą i uformować pigułki. Przyjmować pigułkę doustnie 1–2 razy dziennie, każdorazowo 1 g. Wskazane w leczeniu zawieszonych płynów z obfitym wysiękiem z opłucnej.
- 6 g *vascular Aurantii (ju luo)* i 10 g *radix Paeoniae alba (bai shao)*. Z podanych ziół przygotować wywar i pić go jak herbatę. Wskazane w leczeniu zawieszonych płynów z małą ilością wysięku opłucnowego, który się wchłania stopniowo.

2. Terapia akupunkturą

Wybrać 2 lub 3 punkty akupunkturu spośród: *zhi gou* (SJ 6), *yang ling quan* (PŻ 34), *yin ling quan* (Ś1 9), *fei shu* (Pł 11), *shui fen* (RN 9) i *qi men* (W 14); nakłuwać metodą drenującą. Wskazane w leczeniu zawieszonych płynów w różnych wzorcach.

Wole

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

- Choroba ta charakteryzuje się rozlanym opuchnięciem po obu stronach wyniosłości krtani z przodu szyi lub masami, które przemieszczają się w górę i w dół pod wpływem połykania.
- W medycynie zachodniej dolegliwość tę powszechnie obserwuje się w przypadkach rozrostu gruczołu tarczowego i wola prostego, nadczynności tarczycy, nowotworu tarczycy i chronicznego zapalenia tarczycy.

DODATKOWE BADANIA

- Rutynowe badania krwi, moczu i stolca.
- Wskaźnik przemiany materii (BMR), test absorpcji tyroksyny I, poziom T3 (trójdotyroniny) i T4 (tyroksyny).
- W zależności od stanu pacjenta: scyntygrafia tarczycy, TSH, poziom elektrolitów i badanie funkcji wątroby.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.66)

Tabela 1.66. Leczenie wola oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Zastój <i>qi</i> i zablokowanie śluzem	miękkie i bezbolesne opuchnięcie po obu stronach wyniosłości krtani z przodu szyi, uczucie rozpierania w szyi, ucisk w klatce piersiowej, częste wdychanie lub towarzyszący wędrujący ból w klatce piersiowej i nadbrzuszu, stan chorobowy nasila się i ustępuje w zależności od nastroju pacjenta	cienki i biały nalot	strunowaty	uwolnić <i>qi</i> i rozpuścić śluz, usunąć wole i rozproszyć masy	pigułki czterech mórz łagodzące depresję (<i>si hai shu yu wan</i>) (zmodyfikowane)

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Gęsty śluz z zastojem krwi	obrzemie występujące po jednej lub obu stronach wyniosłości krtani z przodu szyi, wyczuwalne w dotyku stwardnienie lub guzkowatość, słaba reaktywność, ucisk w klatce piersiowej, uczucie jakby zablokowania w gardle	cienki i biały lub biały i tłusty nalot	strunowaty lub szorstki	uwolnić <i>qi</i> , rozpuścić śluz, pobudzić krew i usunąć wole	wywar z gronoro-stami z jadeitowej buteleczki (<i>hai zao yu hu tang</i>) (zmodyfikowany)
Nadaktywność ognia wątroby	lekkie lub średniej wielkości miękkie i gładkie obrzemie po jednej lub obu stronach wyniosłości krtani z przodu szyi; niecierpliwość, łatwość wpadania w gniew, rozdrażnienie i pobudzenie, awersja do gorąca, skłonność do pocenia się, uczucie palącego gorąca jak z pieca na twarzy, wytrzeszcz oczu i drżenie rąk	czerwony język z cienkim i żółtym nalotem	strunowaty i szybki	oczyścić gorąco wątroby, zdrenować ogień, rozpuścić śluz i rozproszyć masy	wywar z gardenią oczyszczający ogień wątroby (<i>zhi zi qing gan tang</i>) z dodatkiem proszku z wodorostów i pochrzynu cebulowego (<i>zao yao san</i>) (zmodyfikowany)
Niedobór <i>yin</i> serca i wątroby (wole <i>qi</i>)	stopniowy początek, wole małej lub dużej wielkości, miękkie w dotyku, drażliwość i pobudzenie, mniej snu, łatwość pocenia się, drżenie rąk, zawroty głowy, suchość w oczach, zmęczenie i brak siły lub ból w nadbrzuszu	czerwony i drżący język	strunowaty, nitkowaty i szybki	odżywić <i>yin</i> i zmiękczyć wątrobę, rozpuścić śluz i rozproszyć masy	wywar z asparagusem i konwalnikiem (<i>er dong tang</i>) w połączeniu z pigułkami zmniejszającymi skrofuły (<i>xiao luo wan</i>)

SZYBKIE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- 1 lub 2 kawałki *thallus Laminariae* (*kun bu*), po 30–60 g *Sargassum* (*hai zao*) i *Laminaria japonica aresch* (*hai dai*). Z podanych ziół przygotować wywar, następnie pić go codziennie i zjadać zioła. Wskazane w leczeniu wola prostego.
- Glandula thyreoidea suillus* (*zhu ye*) lub *Glandula thyreoidea bovis seu bubali* (*niu ye*) lub *Glandula thyreoidea caprinus* (*yang ye*). Wysuszyć na intensywnym ogniu, zmielić na proszek, przyjmować doustnie 2 razy dziennie, każdorazowo 3 g. Wskazane w leczeniu wola prostego w fazie początkowej lub u kobiet w ciąży.
- 10 g *rhizoma Dioscoreae bulbiferae* (*huang yao zi*). Z podanego zioła przygotować wywar i przyjmować go codziennie. Wskazane w leczeniu wola prostego i nadczynności tarczycy ze wzorcem nadaktywnego ognia.

2. Terapia akupunkturą

Wybrać punkty lokalne w pobliżu wola i stosować nakłuwanie okrężające oraz punkty podstawowe *tian tu* (RN 22), *dan zhong* (RN 17), *he gu* (JG 4), *zu san li* (Ż 36), *san yin jiao* (Śl 6) i *feng long* (Ż 40); dodać *tai chong* (W 3) i *nei guan* (Os 6) we wzorcu zastoju *qi* i z gęstym śluzem; dodać *tai xi* (N 3), *fu liu* (N 7) i *yin xi* (S 6) we wzorcu nadczynności ognia wywołanego niedoborem *yin*; dodać *xue hai* (Śl 10) i *ge shu* (PM 17) we wzorcu koagulacji śluzu i zastoju krwi. We wzorcach nadmiarowych stosować metodę drenującą, we wzorcach niedoborowych stosować metodę równoważącą wzmacniająco drenującą.

Przewlekłe choroby wyniszczające

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

1. Jest to inna nazwa dla chronicznych chorób, którym towarzyszy osłabienie, a które rozwinęły się do stanu zaawansowanego.
2. Charakterystycznym syndromem tej choroby jest niedobór narządów *zang-fu* w połączeniu z brakiem siły, zmęczeniem psychicznym, znużeniem, wychudzeniem ciała, bladą cerą, cienkim językiem i słabym pulsem. Choroba ma długotrwały przebieg, rozwija się powoli i utrzymuje się bez poprawy.
3. W medycynie zachodniej dolegliwość tę obserwuje się w różnych rodzajach chorób wyniszczających.

DODATKOWE BADANIA

1. Rutynowe badania krwi, moczu i stolca.
2. W zależności od stanu pacjenta: prześwietlenie i badania obrazowe z kontrastem, tomografia komputerowa, badanie funkcji wątroby, poziom albumin i globulin, miano retikulocytów, objętość koncentratu krwinek czerwonych oraz biopsja szpiku kostnego.

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.67)

Tabela 1.67. Leczenie przewlekłych chorób wyniszczających oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca		Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
		Objawy	Obraz języka	Puls		
Niedobór nerek	niedobór <i>yang</i> nerek	ból w okolicy pasa i pleców, wyciekanie nasienia i impotencja, częste oddawanie moczu i nietrzymanie moczu, awersja do zimna, zimne kończyny, blada cera, wodnista biegunka z kawałkami niestrawionych pokarmów w kale, biegunka przed świtem	blady i obrzęknięty język z odciskami zębów i białym nalotem	głęboki i wolny lub słaby	ogrzać i uzupełnić <i>yang</i> nerek	pigułki na odbudowanie prawej nerki (<i>you gui wan</i>) (zmodyfikowane)
	niedobór <i>qi</i> nerek	ból i słabość w okolicy pasa i kolan, obniżenie libido, częste oddawanie jasnego moczu lub cienkie i przejrzyste upławy, zmęczenie psychiczne i brak siły; lub wpływ nasienia	blady język	słaby w szczególności na pozycji <i>chi</i>	ogrzać i uzupełnić oraz skonsolidować esencję	pigułki wspierające <i>qi</i> nerek ze złotego sekretarjaka (<i>jin gui shen qi wan</i>) (zmodyfikowane)
	niedobór <i>yin</i> nerek	ból w okolicy pasa, wypływ nasienia, paraliż i słabość obu stóp, zawroty głowy, szumy uszne, a nawet głuchota, suchość w ustach i ból gardła, gorączka falująca, zaczerwienione policzki, skąpa menstruacja lub brak menstruacji u kobiet	czerwony język z niewielką ilością płynu	głęboki i nitkowaty	wzbogacić i odżywić <i>yin</i> nerek	pigułki na odbudowanie lewej nerki (<i>zuo gui wan</i>) (zmodyfikowane)
Niedobór wątroby	niedobór <i>yin</i> wątroby	ból głowy, zawroty głowy, szumy uszne, suchość oczu, światłowstręt, zamazane widzenie, uciążliwe gorąco, niecierpliwość, skłonność do gniewu lub drętwienie kończyn, skurcze mięśni, zarumienione policzki	suchy i czerwony język	strunowaty, nitkowaty i szybki	wzbogacić i odżywić <i>yin</i> wątroby	wywar wspierający wątrobę (<i>bu gan tang</i>) (zmodyfikowany)

Rodzaj wzorca		Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
		Objawy	Obraz języka	Puls		
Niedobór wątroby	niedobór krwi wątroby	zawroty głowy, ból podżebrów, drętwienie kończyn, skurcze mięśni i naczyń krwionośnych lub skurcze mięśni, nieregularne miesiączki lub nawet okresowy zanik miesiączki, matowa cera i paznokcie	blady język	strunowaty i nitkowaty lub nitkowaty i szorstki	uzupełnić krew i odżywić wątrobę	wywar z czterech substancji (<i>si wu tang</i>) (wzmocniony)
	niedobór <i>yang</i> i <i>qi</i> wątroby	awersja do zimna i zimne kończyny, skurcze i uczucie zimna w dole brzucha, skurcz moszny, jadłowstręt, spowolnienie ruchowe, ociężałość reakcji i apatia	blady język z białym nalotem	głęboki i powolny	ogrząć wątrobę, odżywić krew, wzmocnić <i>qi</i> i usunąć zimno	wywar ogrzewający wątrobę (<i>nuan gan jian</i>) (zmodyfikowany)
Niedobór serca	niedobór <i>yin</i> serca	palpitacje, bezsenność, poyrtowanie i niepokój, gorączka falująca, poty nocne, owrzodzenia jamy ustnej i języka, zarumienione policzki	czerwony język z niewielką ilością płynu	nitkowaty i szybki	wzbogacić <i>yin</i> , odżywić serce	pigułki niebiańskiego cesarza wzmacniające serce (<i>tian wang bu xin dan</i>) (zmodyfikowane)
	niedobór <i>yang</i> serca	palpitacje, zmęczenie psychiczne, spontaniczne pocenie się, senność, ucisk oraz ból w sercu i klatce piersiowej, zimne ciało i kończyny, blada cera	blady lub purpurowy i ciemny język	nitkowaty i słaby lub głęboki i powolny	wzmocnić <i>qi</i> , ogrzać <i>yang</i>	wywar z gałązkami cynamonu i żeń-szeniem (<i>gui zhi ren shen tang</i>) (zmodyfikowany)
	niedobór <i>qi</i> serca	palpitacje i krótki oddech nasilające się pod wpływem przemęczenia, spontaniczne pocenie się, blada cera, zmęczenie psychiczne, brak energii i niespokojny sen w nocy	blady język	bardzo słaby	uzupełnić i wzmocnić <i>qi</i>	wywar odżywiający serce (<i>yang xin tang</i>) (zmodyfikowany)
	niedobór krwi serca	palpitacje lub silne palpitacje, zapominanie, zawroty głowy, bezsenność i liczne sny, bladość cera bez blasku lub blada cera	blady język	nitkowaty lub nieregularnie nieregularny lub regularnie nieregularny	odżywić krew i uspokoić umysł	wywar odsyłający do śledziony (<i>gui pi tang</i>) (zmodyfikowany)
Niedobór śledziony	niedobór <i>qi</i> śledziony	słaby apetyt, dyskomfort w okolicy żołądka po jedzeniu, wzdęcia, nasilające się po jedzeniu, zmęczenie psychiczne, brak energii i brak siły, cienki i nieufornowany stolec, blada cera	blady język z cienkim nalotem i odciskami zębów	słaby lub umiarkowany i słaby	wzmocnić <i>qi</i> i wzmocnić śledzionę	proszek z żeń-szeniem, porią i atraktylodem wielkogłównym (<i>shen ling bai zhu san</i>) (zmodyfikowany)
	niedobór <i>yin</i> śledziony i żołądka	suchość ust i warg, bez chęci picia i jedzenia, dyskomfort w okolicy żołądka, rozpieranie i tępy ból w brzuchu, nagromadzenie suchego stolca, suche odbijanie, czkawka, wychudzona sylwetka i zarumienione policzki	suchy język z lekkim nalotem lub bez nalotu	nitkowaty i szybki	odżywić <i>yin</i> i zharmonizować żołądek	wywar wspierający żołądek (<i>yi wei tang</i>) oraz wywar ze skórką mandarynki i wiórkami z bambusa (<i>ju pi zhu ru tang</i>) (zmodyfikowane)

Tabela 1.67. Leczenie przewlekłych chorób wyniszczających oparte na rozróżnieniu syndromów (cd.)

Rodzaj wzorca		Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
		Objawy	Obraz języka	Puls		
Niedobór śledziony	niedobór yang śledziony	blada cera i słaby apetyt, zimne ciało, zmęczenie psychiczne i brak siły, słaby oddech i niechęć do mówienia, cienki i nieuformowany stolec, burczenie w jelitach i ból brzucha (często pogarszające się po przeziębieniu) lub brak chęci do jedzenia i picia	blady język z cienkim białym i tłustym lub białym i mokrym nalotem	słaby lub głęboki, wolny i bez siły	ogrzać centrum i wzmocnić śledzionę	wywar regulujący środek z tojadem (<i>fu zi li zhong tang</i>) (zmodyfikowany)
Niedobór płuc	niedobór qi płuc	krótki oddech i spontaniczne pocenie się, słaby głos, awersja do wiatru, czasami odczucie zimna lub gorączki, podatność na przeziębienia i biaława cera	blady język z białym nalotem	słaby i bez siły	uzupełnić i wzmocnić qi płuc, skonsoleidować powierzchnię i powstrzymać pocenie się	wywar wspierający płuca (<i>bu fei tang</i>) (zmodyfikowany)
	niedobory yin płuc	suchy kaszel i uczucie wysychania gardła, odkrztuszanie krwią, nawet utrata głosu, gorączka falująca i nocne poty oraz zarumienione policzki	czerwony język z niewielką ilością płynu	nitkowaty i szybki	odżywić yin, aby nawilżyć płuca	wywar z cebulki lilii zabezpieczający metal (<i>bai he gu jin tang</i>) lub wywar z glehnią i konwalnikiem (<i>sha shen mai dong tang</i>) (zmodyfikowane)

SZYBKIE I EMPIRYCZNE METODY SKUTECZNEGO LECZENIA

1. Terapia ziołowa

- a. 30 g *radix Aconiti lateralis praeparata* (*zhi fu zi*), 20 g *fructus Lycii* (*gou qi zi*) i 1000 g mięsa psiego [*Canis familiaris linnaeus* (*gou*)]. Z podanych składników przygotować wywar, następnie zjeść mięso i wypić supę. Wskazane w leczeniu przewlekłej choroby wyniszczającej ze wzorcem niedoboru yang wątroby i nerek.
- b. 15 g *radix Angelicae sinensis* (*dang gui*), 50 g prażonego w miodzie *radix Astragali* (*zhi huang qi*) i 500 g *caro galli* (*ji rou*). Przygotować wywar ze wszystkich składników, następnie zjeść kurczaka i wypić supę. Wskazane w leczeniu przewlekłej choroby wyniszczającej ze wzorcem niedoboru krwi i qi.

2. Terapia akupunkturą

- a. Wybrać następujące podstawowe punkty akupunkturu: *fei shu* (PM 13), *pi shu* (PM 20), *ge shu* (PM 17) i *zu san li* (Ż 36); dodać *yu ji* (Pł 10), *tai yuan* (Pł 9), *xin shu* (PM 15), *yu ye* (EX-HN 13), *jin jin* (EX-HN 12) i *cheng jiang* (RN 24) we wzorcu niedoborowego gorąca wywołanego niedoborem yin; dodać *nei ting* (Ż 44), *san yin jiao* (Śl 6), *wei shu* (PM 21) i *zhong wan* (RN 12) we wzorcu niedoboru qi i yin; dodać *tai xi* (N 3), *tai chong* (W 3), *gan shu* (PM 18), *shen shu* (PM 23) i *guan yuan* (RN 4) we wzorcu niedoboru yin i yang. Wszystkie miejsca nakłucia, jak też igły, powinny być starannie wysterylizowane w celu uniknięcia infekcji.
- b. Wybrać do zabiegu następujące punkty: *guan yuan* (RN 4), *qi hai* (RN 6), *zu san li* (Ż 36) i *bai hui* (DU 20), następnie użyć metody moksy bezpośredniej lub wykonać zabieg akupunktury ogrzaną igłą, aby pobudzić qi i wzmocnić yang. Wskazane w leczeniu przewlekłej choroby wyniszczającej ze wzorcem niedoboru yang śledziony i nerek.

Gorączka wywołana „uszkodzeniem wewnętrznym”

GŁÓWNE PUNKTY DIAGNOZY

1. Przyczyną choroby jest uszkodzenie wewnętrzne. W patogenezie choroby istotną rolę odgrywają zaburzenia czynnościowe narządów *zang-fu*, niedobór *qi*, krwi, *yin* i *yang*. Objawy kliniczne to: powolny początek i długi przebieg choroby, różne natężenie gorączki, często niska lub tylko subiektywnie odczuwana, lub uczucie dysforii i gorąca w klatce piersiowej, dłoniach i podszwach stóp, bez wyraźnego wzrostu temperatury ciała.
2. W medycynie zachodniej dolegliwość tę powszechnie obserwuje się w przypadkach gorączki funkcjonalnej, nowotworów, chorób hematologicznych, chorób tkanki łącznej, chorób układu endokrynnego, gruźlicy oraz innych chorób zakaźnych lub gorączki o nieokreślonym pochodzeniu, której towarzyszą powyżej wspomniane objawy kliniczne.

DODATKOWE BADANIA

1. Rutynowe badania krwi, moczu i stolca oraz odczyn Biernackiego (OB).
2. Fluoroskopia lub badania obrazowe klatki piersiowej.
3. W zależności od stanu pacjenta: odczyn antystreptolizynowy (ASO), poziom immunoglobulin w surowicy krwi, badanie na obecność komórek LE w surowicy krwi, testy immunologiczne, biopsja szpiku kostnego, wskaźnik przemiany materii (BMR).

LECZENIE OPARTE NA ROZRÓŻNIENIU SYNDROMÓW (tab. 1.68)

Tabela 1.68. Leczenie gorączki wywołanej „uszkodzeniem wewnętrznym” oparte na rozróżnieniu syndromów

Rodzaj wzorca	Główny syndrom			Założenia terapeutyczne	Podstawowa formuła
	Objawy	Obraz języka	Puls		
Gorączka wywołana niedoborem <i>yin</i>	gorączka po południu lub wieczorem, niechęć do cieplejszego ubierania się, dysforia z uczuciem gorąca w klatce piersiowej, dłoniach i podszwach stóp, syndrom parujących kości i gorączka falująca, zaczerwienione policzki, nocne poty, mniej snu i liczne marzenia senne, suchość w ustach i gardle, żółty mocz i suchy stolec	język suchy i czerwony lub ze szczeliną bez nalotu lub z lekkim nalotem	nitkowaty i szybki	wzbogacić <i>yin</i> i oczyścić gorąco	wywar z bylicą jednoroczną i skorupą żółwia (<i>qing hao bie jia tang</i>) lub proszek oczyszczający kości (<i>qing gu san</i>) (zmodyfikowane)
Gorączka wywołana niedoborem <i>yang</i>	uczucie wewnętrznej gorączki, lecz niewysoka temperatura ciała, chęć zakładania większej ilości ubrań, awersja do zimna, brak ciepła w kończynach i blada cera, zawroty głowy, nadmierna senność i ból w okolicach pasa i kolan, powierzchownie zaczerwieniona cera, cienki i nieuformowany stolec	język błydy, obrzęknięty, miękki lub z odcisniętymi śladami zębów z białym i wilgotnym nalotem	głęboki i nitkowaty lub unoszący się, wielki i bez siły	ogrzać i odzyskać <i>yang</i> nerek	pigułki na odbudowanie prawej nerki (<i>you gui wan</i>) (zmodyfikowane)
Gorączka wywołana niedoborem krwi	częsta niska gorączka, zawroty głowy i zamglony wzrok, zmęczenie i brak siły, palpacje i niepokój, matowa cera, blade wargi i paznokcie, u kobiet skąpa menstruacja lub nawet zanik menstruacji	błydy język	nitkowaty i słaby	wzmocnić <i>qi</i> i krew	wywar odsyłający do śledziony (<i>gui pi tang</i>) (zmodyfikowany)

Tradycyjna medycyna chińska. Fundamenty praktyki klinicznej to kompendium opracowane przez ekspertów TMCh oraz lekarzy z uniwersytetów chińskich i instytutu badawczego w Malezji. Jest to podręcznik przeznaczony dla studentów oraz terapeutów i lekarzy TMCh. Zawiera szczegółowe informacje dotyczące diagnozowania i leczenia 248 powszechnych chorób wewnętrznych, ginekologicznych, pediatrycznych i zewnętrznych, prezentuje chińską *materia medica*, receptury ziołowe, zabiegi akupunkturowe, techniki manipulacji oraz profilaktykę.

To pierwszy w Polsce profesjonalny podręcznik przeznaczony dla praktyków medycyny chińskiej i zaawansowanych studentów, opracowany przez chińskich profesorów renomowanych uniwersytetów TMCh. Będzie on znakomitą pomocą w leczeniu chorób (wewnętrznych, ginekologicznych, dziecięcych oraz zewnętrznych) sprawdzonymi metodami medycyny chińskiej. Dodatkowe walory tego kompendium to bogata bibliografia, alfabetycznie ułożony wykaz receptur, zawierający także ich skład i źródło pochodzenia, indeksy ułatwiające wyszukiwanie najważniejszych informacji oraz uwzględnienie zachodniej klasyfikacji chorób.

W ręce czytelnika trafia praca o fundamentalnym znaczeniu. Będzie doskonałym wsparciem w terapii akupunkturą i moksybucją, chińskimi ziołami oraz masażem i innymi technikami TMCh. Książka będzie również przydatnym narzędziem dla lekarzy medycyny zachodniej otwartych na inne systemy medyczne i chętnych do współpracy z terapeutami medycyny chińskiej w ramach coraz powszechniej stosowanej na Zachodzie medycyny integracyjnej.

DR MAREK KALMUS

Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa
Tradycyjnej Medycyny Chińskiej

ISBN: 978-83-7579-726-8

Cena: 149,90 zł (w tym 5% VAT)

www.galaktyka.com.pl